

№ 8 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 8 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в.б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳаёти ва ҳуқуқшунослиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибраимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал:
https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Воҳидова Комила Абдуллозизовна</i> “ЭЛ БАЙРОҒИ” ГАЗЕТАСИ ҲАҚИДА	11-17
<i>Сулайманов Саламат Арепбаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН МУХТОР ВИЛОЯТИДА ҚУРУҚЛИК ВА СУВ ТРАНСПОРТИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР (1924-1932 ЙЙ)	18-24
<i>Раунов Холмамат</i> ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДА УРАН КОНЛАРИНИ ЎЗЛАШТИРИШ ТАРИХИ	25-32
<i>Мажидов Анвар Сиражович</i> ИМПЕРИЯ МУСТАМЛАКАЧИЛИК СИЁСАТИНИНГ ТУРКИСТОН ТУБ ХАЛҚЛАРИНИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ ВА ФУҚАРОЛИК АҲВОЛИГА ТАЪСИРИ (СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА)	33-40
<i>Begatova Nasiba Xolmurzayevna</i> FERMER XO‘JALIKLARI VA KLASSTER TIZIMI UCHUN O‘RTA MA‘LUMOTLI MUTAXASSISLARNI TAYYORLASH TIZIMIDAGI YUTUQLAR VA MUAMMOLAR (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	41-48
<i>Алланазаров Мурот Мирзаевич</i> БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИ НОЗИРЛАР ШҶРОСИ ВА МИЛЛИЙ РАҲБАР ХОДИМЛАР ФАОЛИЯТИ ХУСУСИДА	49-54
<i>Ismoilova Feruza Ibragimovna</i> URUSH YILLARIDA XOTIN-QIZLARNING ILM-FAN VA MADANIYAT SOHALARIDAGI XIZMATLARI	55-59
<i>Tursunov Xurshid Nasriddinovich</i> O‘ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK YILLARIDA TARIXCHI KADRLAR TAYYORLASH SOHASI HUQUQIY ASOSLARINING YARATILISHI	60-64

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

<i>Yuldosheva Gulnoza Abdinabiyevna</i> THE ROLE OF THE DIGITAL ECONOMY IN MODELING THE FINANCIAL ACTIVITIES OF ENTERPRISES	65-70
<i>Oromidinov Muzaffar Pardabayevich</i> DIRECTIONS FOR IMPROVING INTERNAL AUDIT IN COMMERCIAL BANKS	71-75
<i>Худайназарова Дилором Хайруллаевна</i> ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИ КОРХОНАЛАРИНИНГ ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТ ДОИРАСИДАГИ РИСКЛАРИНИ СТРАТЕГИК ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	76-84

<i>To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich, Jo'rayev Sirojiddin Muxiddin o'g'li</i> KO'CHMAS MULKNI SOLIQQA TORTISHDA XORIJIY DAVLATLARDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR	85-92
<i>Xudayberganov Dilshod Tuxtabayevich</i> MINTAQADA XIZMAT TURLARIDAN SAMARALI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	93-98
<i>Turobov Sherzod Alisherovich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA UY XO'JALIKLARI TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT SIYOSATI	99-105
<i>Шамсиев Нодир Муратович</i> МЕТОДЫ ОЦЕНКИ ПОКАЗАТЕЛЕЙ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ ПРИ АНАЛИЗЕ РЕЙТИНГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ИХ КАЧЕСТВЕННОЕ ОПИСАНИЕ	106-110
<i>Zaripova Moxira Zarip qizi</i> AGRAR SOHAGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	111-114
<i>Узайдуллаев Шерзод Шукуруллаевич</i> ЎЗБЕКИСТОНДА ИННОВАЦИОН ИНФРАТУЗИЛМАНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ОМИЛЛАРИ	115-121
<i>Atabayeva Karomat Rajabovna, Rajabova Maftuna Farhod qizi</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHI VA TAHLILI	122-127
<i>Жумаева Мухлиса Абдуғани қизи</i> МАМЛАКАТДА АЁЛЛАР ТАДБИРКОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	128-137
<i>Камалов Акмал Сайдакбарович, Саматов Ғаффор Аллақулович</i> ГЕОИҚТИСОДИЙ МУНОСАБАТЛАР ШАРОИТИДА ТРАНСПОРТ ЛОЙИХАЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШГА БЎЛГАН ЁНДАШУВЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИ	138-150
<i>Мамадиёров Олимжон Умарович</i> ОЗИҚ-ОВҚАТ ХАВФСИЗЛИГИ ТАЪМИНЛАШ НАЗАРИЯЛАРИ ЭВОЛЮЦИЯСИ.....	151-158
<i>Раббимов Жахонгир Эшбоевич</i> ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА ОПЕРАЦИОН РИСКЛАРНИНГ МОҲИЯТИ, УЛАРНИНГ ЮЗАГА КЕЛИШ САБАБЛАРИ	159-164
<i>Кулибоев Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИНГ УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ	165-174

Гадоев Сўҳроб Жумакулович

ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ КРЕДИТИНИНГ ТАЪМИНОТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
ЙЎЛЛАРИ 175-181

Бекжанов Дилмурод Йўлдашович

ЭМПИРИК ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ АСОСИДА ТУРИСТИК ДЕСТИНАЦИОН
МЕНЕЖМЕНТ ЖАРАЁНИ ИШТИРОКЧИЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ БАҲОЛАШ 182-193

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Boydadayev Abdurroxmon Tolibjon o'g'li

SHARQ VA G'ARB IRRATSIONAL FALSAFASIDA PANTEISTIK QARASHLARNING QIYOSIY
TAHLILI (J.RUMIY VA F.NITSSHE FALSAFASI MISOLIDA) 194-200

Xayridinov Abbosxon Anvarovich

GLOBALASHUV JARAYONIDA MA'NAVIY MA'RIFIY INQIROZLARNING OLDINI OLISHDA
MARKAZIY OSIYO QADRIYATLARINI YUKSALTIRISH ISTIQBOLLARI 201-205

Quramboyev Alisher Maxsudovich

TEMURIYLAR DAVRIDA IJTIMOY ADOLAT TAMOIYLLARINING AMAL QILISHI 206-211

Jo'rayev Alisher Tulqinboyevich

JAMIYAT MILLIY ASOSLARINI MUSTAHKAMLASH – DAVLATNING USTUVOR
MAQSADI 212-217

Turabova Sevara Kattaqulovna

ILMIY VAHS FENOMENINING MANTIQUIY- GNOSEOLOGIK MAQOMINI O'RGANISHDA
KONSEPTUAL-METODOLOGIK YONDOSHUV 218-224

Пардаева Марҳабо Давлатовна

АЛИШЕР НАВОЙИ АСАРЛАРИДА ИЛМГА ОИД ҚАРАШЛАРИНИНГ НАҚШБАНДИЯ
ҲОЯЛАРИ БИЛАН УЙҒУНЛИГИ 225-233

Qutlimuratov Sardorbek Rustamovich

NIKON MUNOSABATLARINING TADRIJIY RIVOJLANISHI 234-240

Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevna

DINIY MANBALARDA GO'ZALLIK TO'G'RISIDAGI FALSAFIY QARASHLAR 241-246

Юсупова Феруза Зойировна

АХЛОҚИЙ ИДЕАЛ – ЁШЛАР МАЪНАВИЙ ЮКСАЛИШИНING МЕЗОНИ 247-251

Teshaboev Muhiddin Marifovich

IJTIMOY ADOLATNI TA'MINLASHNING PRINSIPIAL MASALALARI 252-257

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Soatova Nodira Isomitdinovna

LIRO-EPIK ASARLARDA POETIK FIKRNING BADIY IFODASI258-265

Narmuratov Zayniddin Radjabovich

FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR LINGVOMADANIY BIRLIK SIFATIDA266-269

Yusupova Omina Muhammadzoir kizi

DIFFERENT CLASSIFICATION OF FAIRYTALE DISCOURSE IN WORLD AND UZBEK FOLKLORE270-276

Бозорова Хулкар Одинакуловна

РУССКИЙ ЯЗЫК КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СОДЕРЖАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ277-282

Matyakubov Oybek Quralbayevich

KOGNITIV TILSHUNOSLIKDA «KONSEPT» TUSHUNCHASI283-288

Фатуллаева Камола Рахматуллаевна

ТЕРМИНЛАРНИНГ БЕЛГИЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ТАСНИФИ289-293

Karimjonova Shahlo Ravshanjonovna

O'ZBEK TILIDA KAUZATIV FE'LLARNING YASALISH USULLARI294-299

Xamzayev Otaxon Erkinovich

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA KASB-HUNARGA OIDMAQOLLARNING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI300-305

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Абдурахманова Нодирахон

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СМАРТ-КОНТРАКТОВ В СНГ306-310

Сафоева Садокат Мусоевна

ЭКОСИСТЕМА СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ РОЛЕЙ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫХ СТОРОН В КОНТЕКСТЕ ГРАЖДАНСКОГО ПРАВА311-320

Абдуллаева Маликабону Эркин қизи

ХАЛҚ ТАЪЛИМИ СОҲАСИДА КОРРУПЦИЯНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШГА ОИД АЙРИМ ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ТАЖРИБАСИНИНГ ҚИЁСИЙ ҲУҚУҚИЙ ТАҲЛИЛИ321-330

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Zoirova Lola Xamidovna

TIBBIYOT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA "INSON ORGANIZMINING RADIATSIYAGA SEZGIRLIGI" MAVZUSINI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN

FOYDALANISH	331-336
<i>Ibragimov A'lamjon Amrilloevich</i> KOGNITIV SIFATLARNING UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI (MAKTAB PEDAGOG XODIMLARI MISOLIDA)	337-343
<i>Madaminov Azimbek Egamberganovich, Xalillayev O'ktam Sobir o'g'li</i> YOSH GANDBOLCHI DARVOZABONLARNI O'YIN TEXNIKASIGA O'RGATISH	344-349
<i>Fayzullaeva Madina Abdumumin kizi</i> ANALYSIS OF THE POSITIVE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE MOTIVATION AND KNOWLEDGE OF STUDENTS IN THE DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS	350-355
<i>Джумаева Хулкархан Мухаммаджоновна</i> ВНУТРЕННИЕ УГРОЗЫ, НЕГАТИВНО ВЛИЯЮЩИЕ НА ДУХОВНОСТЬ СТУДЕНТОВ..	356-361
<i>Islomova Madina Asqarovna</i> INTEGRATSIYALASHGAN SUN'IY INTELLEKT TOMONIDAN YARATILGAN CHATGPT BOT YORDAMIDA NEMIS TILI O'QITISHNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH	362-368
<i>Raxmatova Mexrinoz Majitovna</i> YOSHLAR MA'NAVIY SALOHİYATINI O'RGANISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	369-373
<i>Абдукаюмова Наргиза Райимовна</i> ЮҚОРИ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ МАДАНИЙ-ИНТЕЛЛЕКТУАЛ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ДИДАКТИК ШАРТЛАРИ	374-384
<i>Norboyev Farxod Chorshanbiyevich</i> KREATIVLIK VA INNOVATSIYA BORASIDA ZAMONAVIY NAZARIYALAR	385-390
<i>Borasheva Aybolgan</i> EXPLORING JAMES MCCROSKEY'S RESEARCH ON WILLINGNESS TO COMMUNICATE IN L1 CONTEXTS: IMPLICATIONS FOR LANGUAGE TEACHING AND LEARNING	391-398
<i>Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna</i> KOGNITIV TADQIQOTLARNING FANLARARO TUSHUNCHA SIFATIDAGI MOHIYATI VA MANTIQUIY TAHLILI	399-409
<i>Boboraximov Sanjar Malikjanovich</i> MAKTABDA O'QUVCHILARNI JISMONIY TARBIYALASHNING ZARURATI VA UNGA QO'YILADIGAN TALABLAR	410-414
<i>Salimova Shahlo Sayfulloyevna</i> XAVFSIZ TA'LIM MUHITI MONITORINGINING AHAMIYATI	415-421

<i>Sayfiddinova Jamila Ziyodulla qizi</i> METHODOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF LOGICAL REASONING IN PRIMARY SCHOOL PUPILS	422-427
<i>Xamroyev Samijon Salimovich</i> SPORT TO'GARAKLARI ORQALI TALABALARNING JISMONIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH KOMPONENTLARI	428-433
<i>Kattaeva Feruza Shakirovna</i> DEVELOPING STUDENTS SOCIO-CULTURAL COMPETENCE BY USING SOCIO CULTURAL DISCOURSE ANALYSIS METHOD	434-441
<i>G'ofurov Azizbek Umarjonovich</i> BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA FANI O'QITUVCHILARINI TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	442-447
<i>Abduraximova Umida Shuxratovna</i> BO'LAJAK TARJIMONLARNING LINGVOMADANIY VA KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	448-454
<i>Obidova Gulmira Kuzibaevna</i> INGLIZ TILINI O'RGANISH JARAYONIDA TEXNIKA TA'LIM YO'NALISHI TALABALARIDA EKOLOGIK MADANIYAT ASOSLARINI SHAKLLANTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR VA INTERAKTIV METODLAR	455-460
<i>Axmadaliyeva Xosiyatposhsho Abduxayotovna</i> PROFESSINAL TA'LIM YO'NALISHLARIDA TAHSIL OLAYOTGAN O'QUVCHILARNING INGLIZ TILIDAN KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI AUTENTIK MATERIALLAR ORQALI TAKOMILLASHTIRISH	461-469

08.00.00 – Иқтисодиёт фанлари

Atabayeva Karomat Rajabovna
Urganch davlat universiteti katta o'qituvchisi
atabayevak777@gmail.com

Rajabova Maftuna Farhod qizi
Yangi O'zbekiston Universiteti talabasi
rajabovam524@gmail.com

O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHI VA TAHLILI

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi ahamiyati, tahlili va imkoniyatlari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar. Turizm, SWOT-tahlil, sayyoh, turistik xizmat, mehmondo'stlik.

Atabayeva Karomat Rajabovna
Senior teacher, Urganch State University,

Rajabova Maftuna
Student of New Uzbekistan University,

DEVELOPMENT AND ANALYSIS OF TOURISM IN UZBEKISTAN

Abstract. In this article, the importance, analysis and possibilities of the development of the tourism sector in Uzbekistan are considered.

Key words. Tourism, SWOT analysis, tourist, tourist service, hospitality.

Атабаева Каромат Раджабовна
Старший преподаватель,
Ургенчский государственный университет,

Ражабова Мафтуна Фарход кизи
Университета «Новый Узбекистан»

РАЗВИТИЕ И АНАЛИЗ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация. В данной статье рассмотрены важность, анализ и возможности развития сферы туризма в Узбекистане.

Ключевые слова. Туризм, SWOT-анализ, турист, туристическое обслуживание, гостеприимство.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SCP1342V3I8Y2023N18>

Kirish. Bugungi kunda iqtisodiy taraqqiyot sohasi bo'lgan turizmni rivojlantirishga katta ahamiyat qaratilmoqda. Chunki, xalqaro maydonda turizm jahon iqtisodiyotining eng daromadli sohalaridan biri hisoblanadi. Turizmning muvaffaqiyatli rivojlanishi iqtisodiy faoliyatning transport, qurilish, qishloq xo'jaligi, mehmonxona va restoran xizmatlari, iste'mol tovarlari ishlab chiqarish kabi muhim yo'nalishlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, zamonaviy sharoitda turizm industriyasi fuqarolarning jismoniy, intellektual, axloqiy va psixologik ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan.

Turizmning asosiy mavjud muammosi — beqarorlik sharoitida mintaqaviy ijtimoiy-iqtisodiy tizimni rivojlantirishga qaratilgan tijorat faoliyatini amalga oshirishning yangi shakllari va usullarini izlashdir. Biroq, respublikamiz bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich o'tayotgan hozirgi davrda milliy iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida ishlab chiqarilayotgan tovarlar raqobatbardoshligini oshirish asosiy muammo bo'lib qaralmoqda.

Darvoqe, mavjud muammo yoki masalani ijobiy hal etish ichki va tashqi bozorda O'zbekiston tovarlarining mavqeyini oshiradi va milliy iqtisodiyotda paydo bo'lgan muammolarni ijobiy hal etishga yo'l ochadi. Bunda erkin raqobatga asoslangan bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulot sifatini yaxshilash ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning asosiy omillar sifatida iqtisodiyot tarmoqlari negizi bo'lib xizmat qiladi. O'zbekistonning zamonaviy iqtisodiyoti – samarali ishlab chiqarish bilan birga xizmat ko'rsatish tarmoqlari rivojiga asoslangan iqtisodiyot bo'lmog'i zarur. Bu muhim vazifa turizmni rivojlantirish, O'zbekistonni jahon turizmining jozibali markaziga aylantirish, yurtimizni sayyohlar eng ko'p tashrif buyuradigan davlatlar qatoriga kiritishni ko'zda tutadi. Shu boisdan ham, turizm xizmat ko'rsatishning yetakchi sohasi bo'lib, ulardan foydalanish mijozlar, ya'ni turistlarga xizmat ko'rsatishning zamonaviy innovatsion shakllari va texnologiyalarini talab qiladi. Mazkur xususiyatlar turizm sohasidan samarali foydalanish asosida yangi tendensiyalarning paydo bo'lishiga olib keladi. Xususan, yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida xorijiy turizm bozorlarida mamlakat turizm salohiyatini targ'ib qilish orqali respublikaga tashrif buyuradigan xorijiy turistlar sonini 2026-yilgacha 9 mln. nafarga yetkazish belgilangan [1].

Darhaqiqat, O'zbekistonda turizmni rivojlantirish uchun ulkan salohiyatga ega imkoniyatlar mavjud. Respublikada faoliyat olib borayotgan xalqaro turizm yo'nalishlari asosan tarixiy-rekreatsion, tarixiy-madaniy meros obyektlari, sog'lomlashtirish turizm elementlarini o'z ichiga olgan ekologik yo'nalishlardir. Turizmning boshqa yo'nalishlarini ham rivojlantirish muhim ahamiyatga egadir. Qolaversa, turizm sohasida xizmat ko'rsatayotgan kompaniya va firmalarning ko'pchiligi O'zbekistondan turistlarni xorijiy davlatlarga yuborish, ya'ni chiqish turizmi bilan shug'ullanmoqda. Bu esa O'zbekiston turizm sohasining rivojlantirish zarurligini belgilaydi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolada tadqiqotning tahlil, sintez, iqtisodiy usul, mantiqiy tahlil, induktiv va deduktiv xulosa, abstrakt fikrlash kabi usullardan foydalanilgan.

Adabiyotlar tahlili. Bugungi kunga kelib, turizm sohasini rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida uning tarkibida mehmonxonalar faoliyatini keng taraqqiy qildirishga e'tibor qaratilmoqda. Chunki, sohani tarkibiy qismi — mehmonxonalar faoliyatini samarali tashkil etish turizm iqtisodiyotining kelajagini belgilovchi omil sifatida mamlakatimizda asosiy daromad keltiradigan va davlat byudjetiga barqaror tushumni ta'minlaydigan sohalardan

biriga aylanadi. Turizmning rivojlanishi bevosita mamlakat kelajagini belgilab beradi. Shu bois, ushbu soha izchil ravishda va barqaror taraqqiy etishi lozim. Bu borada iqtisodiyotni modernizatsiyalash va diversifikatsiyalash sharoitida mehmonxonalar faoliyatida ularni turistik korxona shakli sifatida iqtisodiy samaradorlikni oshirish turizm sohasining iqtisodiy barqarorligi, mustahkamligi va raqobatbardoshligini ta'minlash orqali chuqur tahlil qilishni taqozo qiladi.

Ayniqsa, iqtisodiy globallashtirish jarayonining chuqurlashib borishi, ijtimoiy sohalardagi transformatsion o'zgarishlar va nostandart ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarni e'tiborga olgan holda turizm sohasini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslarini takomillashtirishga bag'ishlangan tadqiqotlarga ahamiyat qaratilmoqda. Amalga oshirilayotgan tadqiqotlar tarkibida turizmni asosi sifatida mamlakatning tarixi, moddiy va ma'naviy merosidan turizmni jadal rivojlantirish maqsadlarida unumli foydalanish, turistik mavsum davomiyligini optimallashtirish, shuningdek turizm hajmi, oqimi va sifatiga tabiiy-iqlim tebranishlar, mavsumiylikning ta'siri va turistlarga xizmat ko'rsatishda mavsumiy notekislikni kamaytirish kabi yo'nalishdagi ilmiy-tadqiqotlarga ustuvor darajada e'tibor qaratilmoqda.

Ko'rinib turibdiki, turizm sohasining rivojlanishiga turli omillar ta'sir qiladi. Bugungi kunda jahonda ko'plab turfirmalar va mehmonxonalar iste'molchilar ehtiyojlarini qondirish uchun xizmatlar sifatini oshirishga alohida e'tibor berishmoqda [2]. O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi uni tahlil qilish asosida amalga oshiriladi. Turizm sohasini har tomonlama tavsiflovchi ko'rsatkichlar tizimining umumlashtirilgan ko'rsatkichlarini hisoblash mumkin. Olingan natijalarning yuqori ishonchliligini ta'minlash va baholar subyektivligini minimallashtirish uchun ko'p o'lchovli statistik tahlil o'tkaziladi [3].

O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi va tahlili ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, ta'minot, talab va mamlakat iqtisodiyotida xalqaro turizmning ko'rsatkichlarini tadqiq qilishga asoslanadi. Turizm sohasini rivojlantirish orqali iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni ham tez hal etish mumkin, chunki taqdim etilayotgan turistik xizmatlar hajmining o'sish dinamikasi ish joylari sonining boshqa tarmoqlarga qaraganda ancha tez o'sishiga olib keladi [4]. Turizm sohasi uzoq muddatli kelajakni o'ylab muvaffaqiyatli yashab qolish uchun uchrashi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarni oldindan prognoz qilishi va imkoniyatlar eshigi ochilishini ko'ra bilishi kerak. Shu sababli, strategik rejalashtirish obyekt sifatida unda asosiy e'tibor xavf-xatarlar va imkoniyatlar yashiringanligini aniqlashga qaratiladi. Biroq, kuchli va kuchsiz tomonlar, tahdid va imkoniyatlar aniqlab olingach, kelajakda korxona strategiyasini shakllantirish uchun kerak bo'ladigan ular orasidagi barcha zanjirlar o'rnatiladi.

Tahlil va natijalar. O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi va tahlili bugungi turizm sohasining keng taraqqiy qilib borayotganligi bilan izohlanadi. Bu borada Markaziy Osiyoning markazida joylashgan O'zbekiston boy madaniy va tarixiy merosi, do'stona kishilari va tabiiy go'zalligi bilan sayohat va turizm sohasini kengaytirmoqdalar. Chunki, O'zbekiston hukumati o'zining turizm sohasini yuqori o'sish potensialiga ega, deb biladi. O'zbekistonda turizmni rivojlantirishga yordam beradigan boy madaniy va tarixiy merosga ochiq kirish uchun islohotlarni boshladi. Xususan, shular natijasida 2020-2021-yillarda turizm sohasi pandemiyaga duchor bo'ldi va mehmondo'stlik xizmati ko'rsatuvchi provayderlar va boshqa sektor ishtirokchilari turli shakllarda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlandi. O'zbekistonning sayyohlik salohiyati yaqqol namoyish yetildi, ko'rgazmaga tashrif buyuruvchilar respublika, uning boy madaniy va tarixiy merosi, shu jumladan qadimiy shaharlar va zamonaviy

infratuzilma haqida to'liq ma'lumotga ega bo'ladilar. Shularni hisobga olib, turizm sohasining rivojlanishini SWOT-tahlil yordamida tahlil qilish mumkin. Bu holatni O'zbekiston Respublikasi va Xorazm viloyati turizm sohasi rivojlanishi misolida to'liq anglash mumkin (1-jadval).

1-jadval

O'zbekiston Respublikasi va Xorazm viloyatida turizm sohasining rivojlanishi SWOT-tahlili¹

SWOT tahlil tarkibi	O'zbekiston Respublikasi	Xorazm viloyati
Strengths (Kuchli jihatlari)	Tabiiy va madaniy turizm, qadimgi yodgorliklari mavjudligi	Tarixiy-madaniy turizmni rivojlanganligi, ichki turistga qaraganda xorijiy turistlar qiziqishini yuqoriligi
Weaknesses (Zaif jihatlari)	Infratuzilma va ijtimoiy-madaniy masalalar	Turistik hudud maydonini yirik emasligi, xizmat sifatining yuqori emasligi
Opportunities (Imkoniyatlar)	Turizmni marketing tadqiqot qilish mumkinligi, qadimgi festivallarni o'tkazishni tiklash	Ziyorat klasterini tashkil etishni maqsadga muvofiqligi, boshqa turizmning yangi turlarini tashkil etish
Threats (Xavflar)	Ekologik vaziyatni murakkablashuvi, intensiv turizm sohasidagi raqobat	Turizm daromadlarining pasayishi va turizm bozorida turistlar fikrini o'zgarishi

Darhaqiqat, turizm sohasi O'zbekiston iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biridir. O'tgan davr davomida sohada yaxshi o'zgarishlar qilindi. Hisob-kitoblarga ko'ra, 2019-yilda respublikaga kirib kelgan sayyohlar soni 2016-yilga nisbatan 3,3 baravarga oshgan. Shu yilda 6,7 mln. nafar turist O'zbekistonda sayohat qilgan. Buning natijasida 1,6 mlrd. dollarlik turistik xizmatlar eksporti amalga oshirilgan. Mazkur ko'rsatkich 2016-yilda 430,7 million dollarga teng bo'lgan (2-jadval).

1-jadvaldan ko'rinib turibdiki, mamlakat kuchli va zaif jihatlardan ancha farq qilsa ham, imkoniyat va xavflar nuqtai-nazaridan bir-biriga yaqin hisoblanadi. Shunga asoslanib, SWOT metodologiyasidan o'rinli foydalanish uchun faqat tahdid va imkoniyatlarni aniqlash emas, har bir aniqlangan tahdid va imkoniyatlarning korxona faoliyati strategiyasida hisobga olinishining muhimligi nuqtai-nazaridan kelib chiqib baholashga harakat qilish kerak. Ushbu tahlilni aniqroq qilib aytganda, tahdid natijalarini baholash uchun ham shunga o'xshash matritsa tuziladi va bunda vertikal chiziq tahdidning kattaligi ko'rsatiladi. Ko'rib chiqilgan matritsalarini to'ldirish uchun uchta yo'nalish bo'yicha imkoniyat va tahdidlarni aniqlash tavsiya etiladi, ya'ni, bozor, mahsulot va faoliyatdir. Maqsad qilib olingan bozorlarda turistik mahsulotni sotish imkoniyati paydo bo'ladi. Imkoniyat va tahdidning kelib chiqish manbai bo'lib iste'molchilar, raqobatchilar va tashqi omillar bo'lishi mumkin.

2-jadval

Mamlakatimizga 2020-2022-yillarda tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar soni va ulushi haqida ma'lumot [5]

Ko'rsatkichlar	2020-y.	2021-y.	2022-y.
Kelgan turistlar soni	1,5 mln.	1,8 mln.	5,2 mln.

¹ Mualliflar ishlanmasi

o'sishi, % da	103	125	278
---------------	-----	-----	-----

Jadval tahliliga ko'ra, 2020-yilda mamlakatga 7 million nafardan ortiq xorijiy sayyoh tashrifi kutilgan edi. Biroq, og'ir pandemiya sharoitida barcha sohalar qatori turizmga salbiy omil ta'sir qildi va natijada sayyohlar soni sezilarli darajada kamaydi. Ya'ni, 2020-yilda respublikaga 1,5 mln. nafar sayyoh kelgan, 261 mln. dollarlik turizm xizmatlari eksport qilingan. 2021-yilda O'zbekistonga nisbatan ko'proq 1,9 mln. nafar xorijiy sayyohlar kelgan va 422,1 mln. dollarlik turizm xizmatlari eksport qilingan.

Yuqoridagi tahlillarga asoslanib, bugungi kunda O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi quyidagi xususiyatlarga egaligi bilan ajralib turadi:

- chetga chiqish turizmining ustuvorligi turistik firmalarning turoperatorlik faoliyatini yangi xizmatlar tayyorlashga bo'lgan ishtiyoqi pastligi bilan belgilanadi Chunki, g'arb mamlakatlarida tuzilgan turpaketlar asosida ishlash oson hamda bu esa kapitalning chet elga oqib chiqishiga olib kelmoqda;

- turistik firmalarning soni turistik xizmatlarga bo'lgan talabdan yuqoriligi natijasida turizm sohasida raqobat kuchayadi;

- mavjud bo'lgan moddiy bazani investitsiya va ta'mirlash sababli uning hozirgi holatini jahon standartlariga javob berish imkoniyati;

- O'zbekiston hududlarida mehmonxona xo'jaligidagi mavsumiy ishlash an'anasini saqlanib kelishi;

- chet el mehmonxona kompaniyalari tomonidan O'zbekiston bozoriga kirib kelish jarayonining davom etishi.

Xulosa. Hozirgi vaqtda turizm industriyasining mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishdagi roli ortib bormoqda. Buning sababi shundaki, turizm an'anaviy ravishda iqtisodiyotning umumiy iqtisodiy vaziyatdan qat'iy nazar, o'sish bilan tavsiflanadigan tarmog'idir. Bu holat jamiyat taraqqiyoti va dam olish uchun zarur shart-sharoitlarning shakllanishi natijasida yuzaga keldi. Sayohat zamonaviy inson hayotiga mustahkam kirib, uning ajralmas qismiga aylandi. Turizm iqtisodiy va ijtimoiy hodisa bo'lganligi sababli, u shaxsiy jismoniy rivojlanish, tiklanish va ta'lim bilan bog'liq ijtimoiy muammolarni hal qilishga qaratilgan.

Avvalo, turizm bugungi kunda global tarmoq sifatida eng yaxshi rivojlanayotgan sohalardan biri sifatida xalqaro miqyosda shaxslararo, madaniy, ijtimoiy va siyosiy munosabatlar rivojlanishiga ijobiy ta'sir qiladi. Shu bois, O'zbekistonda turizmning muvaffaqiyatli rivojlanishi iqtisodiy faoliyatning transport, qurilish, qishloq xo'jaligi, mehmonxona va restoran xizmatlari, iste'mol tovarlari ishlab chiqarish kabi muhim yo'nalishlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Turizm xizmat ko'rsatishning yetakchi sohasidir va mijozlarga xizmat ko'rsatishning zamonaviy innovatsion shakllari va texnologiyalarini talab qiladi. Shu bois, respublikamizning sayyohlik salohiyati jadal rivojlanmoqda. So'nggi yillarda mamlakat milliy iqtisodiyotining strategik tarmoqlaridan biri sifatida turizmni rivojlantirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar izchil amalga oshirilmoqda. Bu esa uning tez rivojlanishi, yangi ish o'rinlarini yaratish, daromadlarni ko'paytirish, aholi turmush darajasi va sifatini yuksaltirish, shuningdek, investitsion jozibadorligini oshirishga qaratilgan. Bu borada mamlakatimiz hududlarida turizm sohasini yanada rivojlantirish, xorijiy va mahalliy sayyohlarni yanada ko'proq jalb qilish, turizm sohasida ko'rsatilayotgan xizmatlar sifati va ko'lamini yanada oshirish, sayyohlar xavfsizligini

ta'minlash maqsadida sohada marketing strategiyalarini qo'llash bo'yicha ko'plab ishlar amalga oshirildi.

Xulosalardan kelib chiqib, turizm sohasini samarali rivojlantirish va ijobiy tahlillarni olib borish uchun quyidagi takliflarni amaliyotga tatbiq qilish joiz, deb hisoblaymiz:

- turizm sohasiga oid yangi, zamonaviy va innovatsion ilmiy g'oyalarni qo'llab, mos ilmiy ishlanmalarni yaratish;

- turizmga ta'sir qiluvchi omillarni o'z vaqtida hisobga olib borib, bunda turizm sohasini samarali tashkil etish tamoyillariga asoslanib, sohani keng taraqqiy qildirish;

- turizm sohasini tashkil etish va rivojlantirishning hozirgi holatiga asoslanib, turizmning yangi turlari va marshrut yo'nalishlarini ishlab chiqish hamda sohani boshqaruv faoliyatini yanada takomillashtirish.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – T.: O'zbekiston, 2021. - 172 b.
2. Grönroos C. (2000). Service management and marketing: A customer relationship management approach (2nd ed.). Chichester, England: John Wiley & Sons
3. Ibadullayev E.B. Mintaqada turistik-rekreatsion xizmatlarni rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish. / Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. – Urganch: UrDU, 2022. - 41 b.
4. Xodjaniyazov E.S. Turizm sohasini transport xizmatlari bilan ta'minlash mexanizmini takomillashtirish (Xorazm viloyati misolida). / Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Urganch: UrDU, 2022. – 13 b.
5. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va turizm vazirligi ma'lumoti

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 8 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).